

Siniša Đuričić

(Čeminac)

VOJNE OPERACIJE GENERALA DÜNEWALDA U SLAVONIJI 1687. GODINE

UDK 355:94(497.5Slavonija)"1687"

DOI 10.22586/ss.22.1.2

Pregledni rad

Primljeno: 13. 6. 2021.

U radu se prikazuju neki od najznačajnijih događaja iz Velikog bečkog rata (1683. – 1699.) u Slavoniji, tijekom kojih je carski general Heinrich von Düneward 1687. godine od Osmanlija preoteo Osijek, Valpovo, Voćin, Požegu, Orahovicu i druga naselja. Time je od osmanske vlasti oslobođen veći dio Slavonije, što je napokon zaokruženo i potvrđeno zauzimanjem Slavanskog Broda 1691. godine.

Ključne riječi: H. von Düneward, Osijek, Požega, Orahovica, F. Aspremont, Ilok

Rad će nastojati prikazati pregled vojnih operacija koje je general Heinrich von Düneward¹ poduzeo u Slavoniji tijekom 1687. i temelji se na pismima koja je u jesen te godine slao u Beč,² a koja je objavio Tadija Smičiklas u *Dvjestogodišnjici oslobođenja Slavonije II: Spomenici o Slavoniji u XVII. vije-*

¹ Heinrich Johann, graf von Düneward (1617. – 1691.), rođen je u plemićkoj obitelji u Koblenzu u zapadnoj Njemačkoj. Vojničku karijeru započeo je u švedskoj vojsci, a potom je prešao u službu kod Habsburgovaca. Borio se u bitki kod Sv. Gottharda 1664. protiv Osmanlija, a 1670. dobio je čin konjičkog pukovnika. Sudjelovao je u borbama na Rajni protiv Francuza 1673. i 1675., nakon čega je nagrađen posjedima u Šleskoj. Od 1682. nosi čin podmaršala (*Feldmarschalleutnant*) i naredne godine sudjeluje u obrani Beča, nakon čega zapovijeda konjicom u svim bitkama u Ugarskoj. Annemarie Thiel, *Johann Heinrich Graf von Düneward* (Wien, 1941), 9-31; Lorenz Reinhold, "Düneward, Heinrich Johann Graf von", u: *Neue Deutsche Biographie*, svezak 4 (München, 1959), 161.

² Ova pisma, njih ukupno pet (uz pismo koje je grof Aspremont poslao Dünewardu iz Vukovara), Smičiklas je skupio i s originalnom ortografijom objavio u navedenom djelu nakon istraživanja izvora o povijesti Slavonije u 17. stoljeću u Bečkom ratnom arhivu. Uz pisma, Smičiklas je objavio i popise stanovništva i opise Osijeka, Valpova, Požege, Orahovice i drugih slavonskih naselja s početka 18. stoljeća.

ku (1640 – 1702), francuskom³ i njemačkom⁴ tisku te drugim suvremenim izvorima na njemačkom jeziku. General Dünewald je nakon ključne pobjede habsburških snaga kod Nagyharsánya u kolovozu 1687. dobio od vrhovnog zapovjednika Karla Lotarinškog⁵ zapovjedništvo nad odvojenim korpusom (*Dünewäldischen Corpo*), velikim dijelom sastavljenim od postrojbi hrvatskih graničara, na čijem je čelu izvršio prodor preko Drave u Slavoniju te je gotovo cijelu oslobodio od Osmanlija. Kako nije imao dovoljno sredstava ni vremena da bi od Osmanlija preoteo Gradišku i Slavonski Brod, pobrinuo se za osiguranje zauzetog područja u vidu smještanja jakih garnizona u ključne utvrde i njihove što učinkovitije i brže opskrbe.

1. Bitka kod Nagyharsánya

Početakom 1687. godine veliki vezir Sulejman-paša počeo je okupljati veliku vojsku u Beogradu, 40.000 ljudi i 70 topova, uz pojačanje od 20.000 Tatara.⁶ Bila je to priprema za obranu od habsburške vojske koja se istodobno kretala s obje strane Dunava, u pravcu Osijeka i Petrovaradina, osvajajući teritorij uz Dravu. U srpnju 1687. bavarski izbornik Maximilian Emanuel vršio je pripreme za pokret prema jugu Baranje u Szolnoku, dok je vojvoda Karlo Lotarinški s dijelom vojske preko Darde stigao do obale Drave. Ondje su umjesto uništenog Sulejmanova mosta Osmanlije podigli nasip, za koji je Dvorsko ratno vijeće dalo nalog da se što prije uništi; otpor iz utvrde Osijek

³ Pariški *La Gazette* ili *Recueil des Nouvelles Ordinaires et Extraordinaires* najstariji je tjednik takve vrste u Francuskoj. Osnovao ga je Théophraste Renaudot 1631., a pod ravnanjem njegovih nasljednika nastavio je izlaziti sve do 1761. godine. Svaki broj sastoji se iz najvažnijih novosti koje su dolazile iz svih krajeva Europe, pri čemu su nama u istraživanju za ovaj rad bili najzanimljiviji oni brojevi koji su donosili novosti iz Beča. Ti članci najviše podataka su donosili o tijeku ratova s Osmanlijama i u njima se nerijetko, osobito tijekom 1687., opisuju Dünewaldove akcije u Slavoniji. Svi brojevi dostupni su u digitalnom obliku na internetskoj bazi podataka Gallica, Nacionalne francuske knjižnice (Bibliothèque nationale de France).

⁴ *Mercurii Relation, oder wochentliche Reichs Ordinari Zeitungen, von unterschiedlichen Orten*, tjedne novine koje su redovito izlazile u Münchenu od 1680. do 1743. Tjednik također donosi mnoge zanimljive informacije o Hrvatskoj i Slavoniji, kao i o vojnim operacijama protiv Osmanlija tijekom 1687. godine. Svi brojevi su u digitalnom obliku dostupni na internetskoj bazi podataka digitalne knjižnice Bavarske državne knjižnice (Bayerische Staatsbibliothek).

⁵ Karlo V. Lotarinški (1643. – 1690.) bio je poznat kao “vojvoda bez vojvodstva”, budući da su mu Francuzi uskratili pravo na nasljedstvo nad Lotaringijom, na koje je polagao pravo usprkos nominalnoj vladavini njegova ujaka, Karla IV. Lotarinškog (1604. – 1675.). Iz tog razloga Karlo je lutao po europskim dvorovima, pokušavajući naći stabilnu službu i položaj, sve dok se 1662. nije našao u Beču. Istaknuo se u ratu protiv Osmanlija 1664. i onima koje je Habsburška Monarhija vodila protiv Francuske, zbog čega je dobio titulu maršala 1676. Dvije godine kasnije čvršće se povezao s habsburškim dvorom oženivši kćer cara Leopolda I., Eleonoru, a već 1680. imenovan je vrhovnim zapovjednikom habsburških snaga. John Stoye, *The siege of Vienna* (New York: Pegasus Books, 2006), 31.

⁶ Joseph Hammer, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, VI (Pest, 1830), 479.

bio je prejak i vojska se morala povući, ne postigavši ništa.⁷ Karlo je izvijestio Beč da će pokušati s izgradnjom novog mosta na lokaciji pogodnijoj za prelazak preko Drave, dalje od Osijeka. Kao najpogodnija lokacija za to izabrano je mjesto nedaleko od Šikloša, nasuprot Donjeg Miholjca. Budući francuski maršal Villars, koji je u bavarskoj vojsci sudjelovao u ovim događanjima, opisao je kako je cijelo područje, s obje strane Drave okruženo močvarom i gustom šumom, bilo posve potopljeno. Dodatnu poteškoću predstavljali su osmanski odredi koji su iz Osijeka počeli ometati graditelje, dok je na moguće prepade preko južne Baranje motrio general Caprara, smješten s konjicom u Dardi.⁸ Radovi su konačno završeni 5. srpnja, u isto vrijeme kad su u kamp pristigli general Dünewald i hrvatski ban Nikola Erdödy s Hrvatima graničarima iz Varaždinskog generalata. Dünewald je još u svibnju dobio nalog da uz pomoć hrvatskih postrojbi pod zapovjedništvom grofa Budianija motri na područje između Pečuha i Šikloša,⁹ a s pokretom glavnine vojske krenuo je i on sa svojim postrojbama prema Dravi, kako bi spriječio ispade Osmanlija iz Kaniže i Sigeta.¹⁰ Iako je na Dravi morao biti već prije 20. svibnja, general je zbog bolesti kasnio, te su se on i ban tek 8. srpnja pridružili ostatku carske vojske, sa zadaćom da štite njihove bokove od mogućeg napada za vrijeme izgradnje mosta.

Prema izvješću izviđača i priznanju nekih osmanskih prebjega, veliki vezir je navodno već bio u Osijeku s najmanje 40.000 vojnika. Smatrajući da se radi o neprovjerenim glasinama, Karlo Lotarinški je naredio Caprari da napusti Dardu te da prijeđe Dravu 15. srpnja. Po dolasku pred sam Osijek, 16. srpnja, carski su generali uvidjeli da je cijela neprijateljska vojska bila smještena ispred utvrde, ukopana u rovove u obliku polumjeseca.¹¹ Kako su se opetovani pokušaji približavanja Osijeku pokazali opasnim i uzaludnim, Karlo se odlučio na povlačenje. Vojska se povlačila istim putem kojim je i stigla, uz Dravu, prema Valpovu, a čim je Sulejman-paša shvatio da neprijatelj ne glumi, već doista uzmiče, odlučio je krenuti za njima. Prešavši Dravu, kršćanska vojska se 28. srpnja ulogorila između brda Harsány i Mohača, sa Sulejman-pašom za petama, koji je svoj tabor podigao između Darde i Branjinog Vrh.

⁷ Boethius, Christoph, *Ruhm-belorberter, triumph-leuchtender und glantz-erhöheter Kriegs-Helm*, III (Nürnberg, 1687), 100; Anonymous, *Diarium Von der Kayserlichen Haupt-Armee, in Hungarn...., 1687*. (Wien, 1687), 9.

⁸ Melchior de Vogue (ur.), *Mémoires du Maréchal de Villars* (Paris, 1884), 356.

⁹ *La Gazette: Recueil des Nouvelles Ordinaires et Extraordinaires* (Paris, 1688), 1687., NF Z 43 – 120 – 14, 306-307. U nastavku: *La Gazette*.

¹⁰ *Ibid*, 318.

¹¹ Rudolf Schurer von Waldheim, ur. *Kriegs-Chronik Österreich Ungarns*, Mittheilungen des k. k. Kriegs-Archivs, III (Wien, 1887), 105.

U međuvremenu, dok se iščekivao početak odlučujuće bitke, došlo je do prvog izravnog kontakta između dviju vojski, u kojem je došlo do otkupa zarobljenika.¹² Naime, Dünewald je prethodne godine zarobio jednog osmanskog agu prilikom opsade Budima, Ismail pašu, čiji se sin nalazio u osmanskom kampu kod Branjinog Vrh. Pri razmjeni paše za otkupninu, koja je iznosila sedam tisuća dukata, nisku bisera i krzno hermelina, jedan od aga u pratnji je prišao Villarsu i započeo s njim razgovor. Francuz je opisao agu u vrlo pozitivnom tonu te mu je, po njegovoj želji, namjeravao pokloniti par pištolja, na što je reagirao Dünewald, smatrajući nedostojnim da Villars daruje bilo što neprijatelju.¹³

Bitka kod Nagyharsánya odvila se 12. kolovoza 1687. i završila potpunim porazom Osmanlija, koji se u neredu povlače prema Dravi. Dünewald, koji je tijekom bitke bio jedan od zapovjednika konjice na desnom krilu carske vojske, nastavio je proganjati janjičare i spahije sve do Darde. Ostaci osmanske vojske uspjeli su se domoći Drave, odakle su pod okriljem noći pokušali prijeći rijeku i vratiti se u Osijek: pontonski most se srušio nakon što ga je prešlo samo oko 23.000 spahija i 3000 janjičara.¹⁴ Karlo Lotarinški je tada počeo pripremati planove za prodor preko Dunava prema Erdelju i u Slavoniju preko Drave, a u svrhu zaštite zaleđa, 18. kolovoza naredio je Dünewaldu da ostane u Dardi s 4000 konjanika i 6000 pješaka. Dezerteri koji su pristizali iz Osijeka donosili su vijesti kako ondje vlada velika konfuzija, mnogi vjeruju da su veliki vezir i janjičarski aga poginuli, da su svi janjičari osim njih stotinjak napustili Valpovo te da je vojska izabrala novog zapovjednika, koji je na putu prema Osijeku s namjerom da ga razori. Dünewald je slao patrole kako bi zarobili preostale osmanske vojnike koji nisu uspjeli prijeći Dravu, no do tada ih više nije bilo na lijevoj obali.¹⁵

2. Opsada Voćina i oslobođenje Osijeka

Već početkom rujna Karlo Lotarinški je krenuo u sprovođenje svog plana ovladavanja Slavonijom i zauzimanja Osijeka, u čijoj je blizini još uvijek bilo ostataka osmanske vojske. Naredio je izgradnju novog, pontonskog mosta preko Drave, nakon čega je Dünewald s 20.000 vojnika, među kojima je bilo oko 7000 Hrvata, prešao rijeku sa zadaćom da protjera preostale osmanske garnizone u Slavoniji, nedaleko od mjesta Turanovac. Kako je vrlo brzo na-

¹² Anonymous, *Diarium*, 27; Philipp Röder von Diersburg, *Des Markgrafen Ludwig Wilhelm von Baden Feldzüge wider die Türken*, I (Karlsruhe, 1839), 26-27.

¹³ *Mémoires*, 366.

¹⁴ Laszlo Szita, „Oslobođenje Slavonije i Osijeka od Turaka“, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 1 (1991), 202.

¹⁵ *La Gazette*, 517.

išao na otpor, poslao je pismo vrhovnom zapovjedniku zahtijevajući upute treba li ostati ondje ili se vratiti preko Drave.¹⁶ Osmanlije su pratili pokrete njegove vojske i bila mu je poznata činjenica da se u blizini Voćina nalazilo 800 spahija te oko 2000 pješaka s bosanskim pašom kod Vukovara.¹⁷

Istodobno, ban Erdödy krenuo je s vojskom prema Kostajnici kako bi odvratio pozornost neprijatelja s Osijeka; 12. rujna prešao je Kupu, da bi tri dana kasnije bio pred kostajničkom utvrdom, koju je odmah napao. Kako nije imao topništva da bi opsjeo samu utvrdu, spalio je okolicu i donji grad, pri čemu je ubijeno ili zarobljeno 350 Osmanlija, a oko 150 kršćana je oslobođeno iz zatočeništva. Krajiška vojska nakon toga se ponovno povukla preko Une, jer je pomoć kostajničkom garnizonu u vidu pojačanja iz Bihaća bila na putu.¹⁸

Dünewald je 7. rujna s vojskom prošao pored Virovitice¹⁹ i nastavio je marš prema Voćinu,²⁰ pred koji je pristigao 11. rujna.²¹ Usprkos zahtjevima hrvatskog bana da se general s vojskom vrati u okolicu Virovitice radi zaštite tog netom zauzetog područja, Dünewald je pripremio napad na voćinsku utvrdu istog dana. Nakon što su iskopani opsadni rovovi i postavljeni topovi, 13. rujna agi koji je zapovijedao garnizonom od 500 vojnika ponuđena je predaja, no ovaj ju je glatko odbio. Prebjeg iz utvrde ovo je potvrdio, otkrivši kako je požeški beg agi zaprijetio da će ga dati nabiti na kolac ako Voćin padne. Uslijedila je borba u kojoj je voćinski garnizon pružio žilav otpor. U okršajima je Souches ranjen u leđa, a grofa Herbersteina metak je lakše ranio u vrat. Opsada je ipak riješena već sljedećeg dana, 14. rujna, kad su topovi razorili jedan dio zida i otvorili prolaz u utvrdu. Agina odlučnost je popustila

¹⁶ Dünewaldu se u ovoj akciji pridružio i general Karl Ludwig de Souches (? – 1691.), sin maršala Johanna Ludwiga Raduit de Souchesa (1608. – 1682.), istaknutog carskog generala koji je 1664. uz Nikolu Zrinskog branio Novi Zrin. Dva generala Dravu su prešla 31. kolovoza kod Turanovca (Boudirtza, kako krivo navodi francuski *Gazette*). Ibid, 540; Ive Mažuran, *Hrvati i Osmansko Carstvo* (Zagreb: Golden marketing, 1998), 257.

¹⁷ *La Gazette*, 551. Boethius navodi 3000 pješaka, i to u blizini Osijeka. Boethius, *Ruhm-beloberter*, 209.

¹⁸ Ibid, 528; *Mercurii Relation, oder wochentliche Reichs Ordinari Zeitungen, von unterschiedlichen Orthen* (München, Bayerische Staatsbibliothek, 1687), 4 Eph. pol. 68-1687., Num. 38., 20. Sept. U nastavku: *Mercurii*.

¹⁹ Virovitica je od 1552. bila u osmanskim rukama i predstavljala je njihovu važnu pograničnu utvrdu. Grad je bio okružen jakim zidinama i jarkom ispunjenim vodom, a branio ga je garnizon od 500 ljudi. Viroviticu je nakon teške opsade zauzeo 25. srpnja 1684. habsburški general James Leslie (? – 1694.), na svom prodoru prema Osijeku. Ive Mažuran, „Virovitica pod Turcima“, *Osječki zbornik* 5 (1958), 128.

²⁰ *Mercurii*, Num. 39, 27. Sept.; *La Gazette*, 551.

²¹ Prema njemačkom izvoru, utvrda koju isti naziva Butzin (ponegdje i Buschin), dok je Turci i Hrvati zovu Voćin, bila je okružena zidinama i zaštićena jarkom. *Mercurii*, Num XLII, 18. Oct.

i on je poslao dva svoja čovjeka da pregovaraju mirnu predaju, nakon čega bi mu se dopustio odlazak s oružjem i prtljagom, no Dünewald je prihvaćao samo bezuvjetnu predaju. On i grof Aspremont²² ušli su u Voćin sa 100 vojnika te razoružali garnizon, a aga sa svojim najbližim časnicima zadržan je u zarobljeništvu. U utvrdi je zatečeno tek nekoliko topova i merzera, jer je veći dio streljiva ranije bio otpremljen za Beograd.²³ Voćin je carsku vojsku stajao 40 poginulih, no njegovim zauzimanjem osigurani su Virovitica i Sveti Đurađ²⁴ te je spriječena mogućnost da Osmanlije preko Drave šalju pomoć Sigetu i Kaniži. O svim ovim događajima Dünewald je izvijestio Beč 15. rujna, kao i o svojoj namjeri da nakon Voćina zauzme Orahovicu, koja je i dalje bila snažno osmansko uporište i prijetnja za veći dio oslobođene Hrvatske.²⁵

Prije udara na Orahovicu, general se odlučio najprije zauzeti Valpovo. Nastavivši dalje do Našica, pojačan banskom vojskom od 1000 ljudi pod zapovjedništvom grofa Ivana Draškovića,²⁶ zatražio je od svih okolnih naselja, nominalno u osmanskom posjedu, da se pokore carskoj vlasti i daju svoj dio propisanih prinosa (kontribucija) za vojsku, prijeteći u suprotnom da će iste iznuditi vojnom silom. Dünewald je 19. rujna započeo opsadu Valpova, istodobno poslavši grofa Hofkirchena sa 600 konjanika da izvidi situaciju u Osijeku, jer su vijesti o janjičarskoj pobuni u gradu već stigle do njega i ohrabrile ga u namjeri da nakon Valpova krene na Osijek. Hofkirchen se uskoro vratio i izvijestio ga da je u osječkoj utvrdi najviše tri tisuće vojnika te da na vidiku nema nikakvog pojačanja,²⁷ na što Dünewald šalje pukovnika Nikolu Ladrona s 2000 hrvatskih konjanika (dragunska pukovnija) prema Osijeku. Ladron je po dolasku pred Osijek 26. rujna doznao kako su Osmanlije u tako paničnoj žurbi napustili Osijek da su zaboravili detonirati mine koje su po-

²² Ferdinand Gobert, grof Aspremont-Lynden (1643. – 1708.), časnik valonskog podrijetla u habsburškoj vojsci. Vojnu karijeru započeo je kao zapovjednik pukovnije kirasira u službi kneza izbornika Bavorske, a godine 1683. sudjelovao je u obrani Beča te 1686. u osvajanju Budima pod vodstvom kneza izbornika Maximiliana II. Naredne godine pod zapovjedništvom generala Dünewalda vodi operacije u Slavoniji te sudjeluje u zauzimanju Osijeka, gdje je imenovan vojnim upraviteljem Požege, i prvom neuspješnom pokušaju zauzimanja Iloka. Nakon zauzimanja Beograda 1688. postavljen je ondje za vojnog namjesnika, a od 1694. nosi čin maršala. Franz Karl Wissgrill, *Schauplatz des landsässigen nieder-oesterreichischen Adels vom Herren- und Ritterstande von dem XI. Jahrhundert an bis auf jetzige Zeiten*, Bd. I-V, Band 1 (Wien, 1794), 169.

²³ *Mercurii*, Num. 39, 27. Sept.; Num. XLII, 18. Oct.; *Theatrum Europaeum* (Frankfurt am Main) XIII (1698), 34.

²⁴ Francuski izvor navodi mjesto St. Georges, što se najvjerojatnije odnosi na naselje Sveti Đurađ kod Virovitice, ne Donjeg Miholjca. *La Gazette*, 564.

²⁵ *La Gazette*, 564-565.

²⁶ Laurentius Schaffen (ur.), *Continuatio des aufferweckten Christen Ruhms...* (Wien, 1688), 138.

²⁷ *Ibid*, 145.

stavili ispod zidina za slučaj svog povlačenja.²⁸ Valpovački dizdar odbio je predati Valpovo i nastavio pružati otpor, čak i kad je 30. rujna postalo jasno da je Osijek izgubljen, a time i njegove nade da će uspjeti obraniti utvrdu. Dünewald je naredio istog dana napad svim snagama na Valpovo te ga zauzeo nakon što je dizdar objesio bijelu zastavu na zidine.²⁹ Njegov dolazak ispred Osijeka čekao je Ladron s Hrvatima, koji su sada motrili praznu utvrdu, u koju je Dünewald ušao 5. listopada uz svečanu procesiju, zvuke truba i molitvu *Te Deum Laudamus*. Nedugo nakon što je Dünewald smjestio određen broj vojnika u Osijeku, pred gradom se pojavilo nekoliko odreda osmanske vojske s namjerom da ga napadnu. Ubrzo su odustali od te namjere, jer su ih Ladronovi draguni natjerali na uzmak. Brigu za garnizon, kao i za opskrbu preko Drave Dünewald je privremeno prepustio grofu Hofkirchenu.³⁰

3. Zauzimanje Orahovice i Požege

Sredinom listopada 1687. Dünewald je pripremao nove ratne akcije, koje je odložio zbog zauzimanja Osijeka, a ticalo su se, između ostalog, i Orahovice.³¹ Prije nego što je napustio Osijek, dovršio je izgradnju pontonskog mosta preko Drave, kojim ga je ponovno povezao s Pečuhom te povećao i pojačao njegov garnizon na 3000 vojnika s grofom Aspremontom kao zapovjednikom.³² Valpovo i Voćin također je trebalo opskrbiti odgovarajućim garnizonima pa se i za to pobrinuo na putu prema Orahovici. Osmanska je posada orahovičku utvrdu napustila, ostavivši u njoj topove i provijant, te ju je on s jednim kapetanom i stotinjak vojnika 9. listopada bez otpora zaposleo.³³ Nakon što je Orahovicu opskrbio potrebnim i u njoj ostavio posadu od stotinjak vojnika, Dünewald kreće prema Požegi 12. listopada. Požeški paša pokušao mu je zapriječiti put s vojskom od 1000 ljudi te je alarmirao požeški garnizon. Osmanlije su pokupili sve što su mogli i skupa s kolima i stokom krenuli preko Save.³⁴ Konjica je pošla za njima u potjeru, no oni su u tom trenutku već bili na drugoj strani. Dünewald je želio prijeći rijeku i nastaviti

²⁸ Mažuran, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, 258.

²⁹ *Theatrum Europaeum* XIII (1698) 35; *La Gazette*, 576.

³⁰ *Ibid*, 587.

³¹ Pred početak Velikog bečkog rata Orahovica je bila naselje s oko 210 muslimanskih kuća i nešto manje kršćanskih, no nije poznat točan broj. Imala je utvrdu s garnizonom od 60 vojnika kojim je zapovijedao Bećir-aga. Ive Mažuran, *Orahovica 1228. – 2008. Srednjovjekovna tvrđava, utvrđeni dvor, trgovište i grad* (Orahovica: Ogranak Matice hrvatske, 2008), 52.

³² *Mercurii*, Num. XLVI., Nov. 15.

³³ Boethius, *Ruhm-belorberter*, 239.

³⁴ Tadija Smičiklas, *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije II: Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 170)* (Zagreb, 1891), 14; *La Gazette*, 611; *Theatrum Europaeum* XIII (1698), 100.

potjeru, no kako je neprijatelj već odvezao sve veće brodove, a ostavio samo one manje, nije ih imao dovoljno za prijevoz cijele vojske te je odustao. U požeškoj utvrđi su po zauzeću smještene četiri satnije pukovnije Leslie i pet satnija Hrvata pukovnije Ladron.

Dünewald u pismu caru Leopoldu I. tom prigodom piše kako je požeška kotlina bogata naseljima u kojima žive dijelom Turci, a dijelom kršćani. Kršćani su bili u zbjegu i, našavši utočište u brdima, polako su se počeli vraćati u velikom broju, radosni zbog zbacivanja dugog i teškog turskog jarma, nakon što su Turci otišli preko Save. Radost je bila tolika da je požeški franjevac otac Luka (Luka Ibrišimović, poznati borac protiv Osmanlija u požeškom kraju),³⁵ dočekao Dünewalda i njegovu vojsku s velikom masom naroda, čestitajući im i tvrdeći da tim krajem 180 godina nije kročila noga njemačkog carskog vojnika. Dünewald uzima ovo stanovništvo u zaštitu i ohrabruje ih da nasele i napuštena turska sela, pomognu pri utvrđivanju Požege, javljaju sve novosti o neprijatelju te u slučaju potrebe sudjeluju u obrani od osmanskih upada.³⁶

Dünewald javlja caru 28. listopada kako je nakon Požege nastavio dalje te su redom oslobođeni Pakrac, Cernik, Sirač, Bijela Stijena i Kraljeva Velika, a neprijatelj potisnut do Save.³⁷ Zauzimanjem Osijeka, Orahovice i Požege osigurana su naselja i gradovi u Slavoniji, no Gradiška, koja je ostala u neprijateljskim rukama, i dalje je predstavljala prijetnju. Iz tog je razloga grof Siegmund Joachim von Trauttmansdorff (1636. – 1706.) s graničarima iz Karlovačkog generalata, inače izuzetim od Dünewaldovog zapovjedništva i pod zapovjedništvom hrvatskog bana Nikole III. Erdödyja (1630. – 1693.) i grofa Adama Batthyanyja (1663. – 1703.), pridružen Dünewaldovim sna-

³⁵ Fra Luka Ibrišimović je od početka rata bio njegov aktivni sudionik, kao jedan od predvodnika narodnog ustanka 1684. Osmanlije su ga zarobili i namjeravali nabiti na kolac, ali su ga braća franjevci uskoro otkupili iz zarobljeništva. Nakon odlaska generala Dünewalda, koji je Ibrišimovića posebno nahvalio markgrofu Badenskom, požeški kraj je ostao oslabljen i gotovo ostavljen na milost i nemilost neprijatelju, na što se on više puta žalio zagrebačkom biskupu Aleksandru Mikuliću. Nakon nove provale Osmanlija i napada na Požegu fra Lukini ustanici uspjeli su ih potući 12. kolovoza 1688., no njihovi upadi time nisu prestali. Radovan Lopašić, *Dva hrvatska junaka, Marko Mesić i Luka Ibrišimović* (Zagreb: Matica Hrvatska 1884), 148-156.

³⁶ Na isti način postupa i Aspremont u Osijeku, pozivajući raspršeno stanovništvo Vukovara, Sotina, Jankovca i drugih mjesta da se vrati svojim napuštenim selima i zapuštenim njivama, budući da je za carsku vojsku bilo od iznimne važnosti da ta naselja budu u stanju opskrbljivati je živežnim namirnicama. Ibid, 612. Dünewald navodi kako se u selima Požeške kotline našlo i mnogo pšenice, od čega su se kršćani prehranjivali, no kako carski povjerenici još uvijek rade na popisivanju hrane u turskim selima, količina još nije poznata. Fra Luka je tvrdio da hrane ima dovoljno za prehraniti 3000 ljudi preko cijele zime, no Dünewald procjenjuje kako je uz te zalihe, one iz obližnjih naselja, kao i sredstva koja daju nasljedne habsburške zemlje, nešto u naturi, nešto u novcu, moguće i postaviti te proširiti zimska boravišta za vojsku. Smičiklas, *Dvjestogodišnjica*, 19; *La Gazette*, 649.

³⁷ *Mercurii*, Num. 48, Nov. 29.

gama za napad na Gradišku. Međutim, budući da mnogi od graničara uopće nisu stigli, a on je raspolagao slabim snagama skupljenim iz obližnjih garnizona, takav plan nije bilo moguće provesti u djelo. Dünewald je tom prigodom ograničio akcije na topničku vatru po utvrđi. Gotovo tri tjedna nije bilo nikakvog pomaka u pokušaju zauzimanja Gradiške jer se čekao dolazak preostalih graničarskih hrvatskih odreda iz Cernika, no zbog obilnih kiša nije se moglo s topovima ni na Gradišku ni preko močvara, kojih je uz Savu puno, pa je od svega na kraju odustao.³⁸

Dünewald je Požegu dodatno pojačao sa šest satnija Soucheve pukovnije i pukovnijom grofa Johanna Josepha Herbersteina (1633. – 1689.), uz već ondje prisutne četiri satnije pukovnije Leslie. Souchevih šest satnija Dünewald je prvotno smjestio u Cernik, jer su neke njihove konjičke satnije raspoređene u garnizon, no zbog njihove slabosti, preselio ih je u Požegu. Tako su utvrde popunjene garnizonima, ali i osigurane opkopima, čime je spriječena neposredna opasnost od neprijatelja.³⁹ U navedenom izvještaju Dünewald se žali caru kako je primijetio da u poslanom planu o boravištima za njegov korpus i pripadajuće pukovnije u naseljima kao što su Požega i Cernik nije niti jedan vojnik određen za garnizon. Smatra kako je suludo i nedopustivo da ova naselja na granici, koja su velikim naporima oduzeta neprijatelju, budu na taj način ponovno prepuštena na milost i nemilost Osmanlijama kada svoju vojsku bude izveo iz Slavonije početkom zime.⁴⁰

4. Aspremontov pokušaj zauzimanja Iloka

Dünewald je po svom odlasku iz Osijeka zapovjedništvo nad utvrdom povjerio grofu Aspremontu, no već narednog mjeseca je očito požalio zbog takve odluke, budući da u izvještajima koje je slao caru nije uopće skrivao svoje krajnje nezadovoljstvo načinom na koji je ovaj vršio svoju službu i shvaćao svoje dužnosti. Tako već 10. studenog javlja caru iz tabora kod Požege da je informiran kako se general-bojnik grof Aspremont priprema zauzeti Ilok.

³⁸ Mažuran, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, 259.

³⁹ Za uzdržavanje garnizona u Požegi i Cerniku pobrinula se Dvorska komora, a Dünewald je naredio da se iz sela koja su Osmanlije napustili dopremi žito u skladišta za potrebe svih tamošnjih garnizona. Pšenica iz kršćanskih naselja nije uzeta, jer je činovnik Komore odlučio ne uskraćivati tim ljudima jedina sredstva preživljavanja. Smičiklas, *Dvjestogodišnjica*, 17.

⁴⁰ Na istom mjestu u nastavku general zaključuje da je poduzeo sve kako bi strateški bitne utvrde između Drave i Save popunio potrebnim garnizonima te ih opskrbio namirnicama potrebnim da prežive zimu, a zapovjedništvo povjerio dokazano sposobnom i hrabrom general-bojniku grofu von Thüngenu. Nakon što vojsku dovede u Legrad, moli da im se zarad vjerne i revne službe te teških napora koje su propatili tijekom te godine dodijele udobna zimski boravišta u Gornjoj Ugarskoj i njemu dopusti odlazak u Šlesku na liječenje, koje mu je zbog poodmakle dobi i narušenog zdravlja prijeko potrebno. Ibid, 19.

Obrazlažući zbog čega smatra takav potez pogrešnim, on priznaje da mu situacija u Iloku nije posve poznata, no zna kako se ondje nalazi osmanski paša s posadom od 500 vojnika. Dobivši i sam očito krivu informaciju kako je Ilok napušten, Dünewald ju je odlučio provjeriti pa je nakon izviđanja ustanovio kako se ovo mjesto nalazi dobrih 7 (velikih ugarskih) milja od Osijeka, a njegov garnizon i ondje smješteni Tatari su dobro opskrbljeni hranom.⁴¹ Namirnice su prikupili iz okolnih naselja, koja su tako temeljito opustošena da se carska vojska ne može nadati bilo kakvim prilozima (kontribucijama) od njihovih stanovnika. Osim iločkog garnizona, Beograd je također opasno blizu, pa je svaki pokušaj napada rizičan, a zbog nedostatka osnovnih namirnica položaj bi brzo postao neodrživ sam po sebi. Vojska bi u slučaju akcije protiv Iloka ovisila o opskrbi iz Osijeka te bi s vremenom sve više oskudijevala. Jednak bi problem bio odatle se povući, bilo kopnom ili vodenim putem, jer bi je neprijatelj lako odsjekao. Iz navedenih razloga Dünewald se protivi takvoj operaciji i naglašava kako je takvog stava upravo iz osjećaja dužnosti, jer da smatra kako je Ilok nužno zauzeti, za to mu ne bi nedostajalo odlučnosti. Grof Aspremont izvjestio ga je kako je, bez njegova znanja, zauzeo naselja u blizini Osijeka – Vukovar, Erdut, Palanku (Dalj) i Jackovo (Đakovo)⁴² – te u tim naseljima postavio garnizone, koje on smatra posve nepotrebnim i prevelikim troškom u trenutku kada sva raspoloživa sredstva treba koristiti za jačanje Osijeka, koji je iznimno važno uporište. S druge strane, u Vukovaru i drugim spomenutim naseljima, potrebno je barem 10.000 ljudi kako bi ih se zadržalo. Za toliki broj vojnika ne postoji siguran način opskrbe, stoga ih neprijatelj može ponovno zauzeti prije dolaska bilo kakvog pojačanja.

Mlinovi u okolici su napušteni, no Aspremont je preostalu pšenicu i sijeno prebacio u Osijek kako bi poslužili tamošnjem garnizonu, računajući da će se ondje moći povući u slučaju iznenadnog napada. Dünewald napominje kako je Aspremontu potrebno ne samo izričito zabraniti da bilo gdje pomjera osječki garnizon i time ga nepotrebno izlaže opasnosti,⁴³ nego mu narediti da ga drži na okupu i posveti se brizi o Osijeku, za što je zapravo i zadužen, njegovom utvrđivanju i obrani, koja je iznimno bitna za djelotvorno zaustavljanje svih neprijateljskih prodora te osiguranje zaleđa za predstojeće operacije i napredovanje carske vojske. U isto vrijeme, Aspremont tvrdi kako je Dünewaldu u trima ranije poslanim pismima posve jasno predočio situaciju kod Iloka, kao i to da nije imao vremena čekati odgovor. Pravda se time kako su ga Dvor te predsjednik i potpredsjednik Dvorskog ratnog vijeća, nakon njegova izvještaja, ovlastili da zauzme Ilok, te je smatrao da nema vremena

⁴¹ Ibid, 20.

⁴² Mažuran, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, 260.

⁴³ Smičiklas, *Dvjestogodišnjica*, 21.

za gubljenje i odmah je odjahao prema Iloku kako bi se upoznao s trenutnim stanjem. Nakon što je početkom listopada zauzeo Vukovar, koji je paša s 400 vojnika napustio bez borbe, Erdut i Dalj, Aspremont se vratio u Osijek jer nije imao dovoljno ljudi da bi nastavio prema Iloku.⁴⁴ Kako bi iskoristio novu priliku, okupio je 1500 hajduka (Mađara i Hrvata pješaka), koje je smatrao dovoljnim brojem za zauzimanje utvrde i bez njemačkog pojačanja, jer je doznao da je u Iloku paša Mustafa s 1000 ljudi.⁴⁵ Lokalni seljaci su ga informirali da Mustafa radi na okupljanju pojačanja od 1000 vojnika kod Zemuna, koji bi za 5-6 dana mogli biti već u Iloku te bi predstavljali ozbiljnu opasnost cijelom kraju i stanovništvu samog Vukovara, ali i opskrbi carske vojske preko Dunava. Hajducima je ipak pridodao 300 Nijemaca, no otpor osmanske vojske u Iloku bio je žestok i njegovih 10 vojnika je ranjeno, dok je jedan dragunski bubnjar ubijen u jurišu. Dvije žene koje su uhvatili potvrdile su da je u Ilok dva dana ranije stigao s Mustafom i jedan paša, pa je u tom trenutku za zauzimanje Iloka trebalo čudo.

Aspremont se žalio Dünewaldu kako treba više ljudi za utvrđivanje Vukovara i održavanje tog bitnog položaja na Dunavu. Usprkos neuspjehu, izrazivši žaljenje što mu nije pošlo za rukom zauzeti Ilok, ponovio je kako se nada se da će uz božju pomoć i više ljudi to uspjati drugom prilikom.⁴⁶ Zbog navedenog je izvješća Dünewald osobito žestoko kritizirao Aspremonta, ponovivši apel caru i Dvorskom ratnom vijeću da ga podsjetite kako je njegova jedina zadaća, koju mu je on osobno povjerio, briga za Osijek.⁴⁷

5. Dünewaldov odlazak i kraj vojne kampanje 1687.

Na dan 20. studenog 1687. Dünewald iz Virovitice šalje pismo caru u kojem je podnio izvješće kako je zauzeo Požegu, Cernik, Pakrac, Sirač i okolno područje te što je sve poduzeo za potrebe održavanja tih mjesta i njihovih

⁴⁴ *La Gazette*, 624.

⁴⁵ Smičiklas, *Dvjestogodišnjica*, 22.

⁴⁶ *Ibid*, 23.

⁴⁷ On je iz Sopja u Osijek početkom studenog 1687. Aspremontu poslao drvenu građu i dodatne količine granata i streljiva, za jačanje obrane Osijeka i što brži završetak potrebnih radova na njegovu utvrđivanju. Dünewald je pozornost posvetio i dopremanju hrane za životinje i sijena iz Đakova i okolnih naselja u Osijek, a samog Aspremonta upozorio da nikako ne izlaže nepotrebnom riziku ni osječki ni garnizone drugih utvrda, nego da ih drži na mjestu te skrbi o Osijeku, nad kojim mu je povjerio zapovjedništvo. Umjesto toga on, kako sam kaže u pismu upućenom caru, usprkos njegovoj zabrani, ponovno planira zauzeti Ilok, koji on ne bi pokušao zauzeti čak ni da je prazan, jer bi bilo nemoguće u njemu se održati. Aspremont je teško poražen, morao je odustati i povući se ne postigavši ništa, što je samo zabavilo neprijatelja, a njegove ljude obeshrabilo. Dünewald smatra da bi bilo korisno, iako je Aspremontu već i sam stavio ozbiljne primjedbe na postupanje, da u svrhu grofove bolje prosudbe car preko Dvorskog vijeća zabrani takve i slične luđačke pothvate. *Ibid*, 24.

garnizona. Zapovjedništvo nad njima i cijelim područjem povjerio je general-bojniku Karlu Johannu Thüngenu (1648. – 1709.), kojeg je za taj položaj smatrao najprikladnijim zbog njegove sposobnosti, vojnog iskustva i dobrog držanja u borbama. Dünewald dalje navodi kako je s konjičkim pukovnijama Prinz Neuburg i Prinz Lothringen te pješačkom Jung Lothringen napustio Požegu dan ranije, da ne bi opterećivao zalihe tamošnjeg garnizona.⁴⁸

Međutim, kad je 23. studenog bio nadomak Koprivnice, general se uvjerio kako za njegove pukovnije još uvijek nema adekvatnog zimskog smještaja te da je jedina alternativa bila povratak u Požegu. Dünewald nije krio svoje nezadovoljstvo ovakvom situacijom te za isto, iako ne izravno, krivi višeg ratnog komesara (Obrist-Kriegskommissar) Hartela, koji nije prema svojim dužnostima prije zime osigurao odgovarajuća boravišta za sve pukovnije.⁴⁹ Prema njegovom mišljenju, bilo bi suludo ove ljude nakon svih pretrpljenih nedaća i s uništenom prtljagom povesti na osmodnevni marš kroz praznu i opustošenu zemlju do Požege, gdje od hrane za životinje nema čak ni trave ili lišća, a još manje za ljude. Hrane za vojnike bi se još i moglo pronaći u garnizonima, no ni sami nemaju dovoljno te bi ih to dovelo na rub gladi. Požega, Cernik, Pakrac, Sirač, Bijela Stijena, Kamengrad i Kraljeva Velika već imaju popriličan broj vojnika, te nije moguće u njih smjestiti još ljudi bez ugroze tih garnizona. Zamolivši cara da riješi tu situaciju i dopusti njegovim ljudima da zimu provedu negdje u gornjoj Ugarskoj, te ponovivši svoje molbe da njemu bude dopušten odlazak u Šlesku, Dünewald je napomenuo kako očekuje da bi preostalo osmansko uporište u južnoj Ugarskoj, Siget, moglo ubrzo pasti ukoliko se iskoristi povoljna prilika. Zbog činjenice da je okružen poplavljenim močvarama koje daju dojam da je utvrda usred mora i nepristupačna, bolje je njezino zauzimanje bilo ostaviti za neke buduće akcije, kada njezina posada bude istrošenija i ranjivija. U svrhu motrenja na Siget naložio da se

⁴⁸ Ibid, 26. Dünewald kao „Prinz Lothringen“ pukovniju navodi dragunsku pukovniju imena „Herzog von Lothringen“ koja je, kao i pukovnija „Jung Lothringen“ (pješačka), podignuta još 1664. za borbu protiv Osmanlija. Ime su obje pukovnije dobile po samom Karlu Lotarinškom, koji se kao vrlo mlad borio u bitki kod Sv. Gottharda iste godine. DRAGONERREGIMENT „HERZOG VON LOTHRINGEN“ NR. 7, pristup ostvaren 18. IV. 2022., <https://www.milak.at/news/detail/dragonerregiment-herzog-von-lothringen-nr-7>. Navedene pukovnije ne treba miješati s pješačkim pukovnijama „Alt Lothringen“ i „Jung Lothringen“ koje je 1715. za cara Karla VI. podignuo sin Karla Lotarinškog, vojvoda Leopold (1679. – 1729.).

⁴⁹ Viši ratni komesar izravno je odgovarao generalnom ratnom komesaru (*General-Kriegskommissar*) u Beču, kojeg je imenovao car osobno. On je upravljao posebnim administrativnim civilnim tijelom zaduženim za financijska pitanja koja su se ticala vojske (*Kriegskommissariat-Amt*). Osim brige za opskrbu i isplatu vojske, u nadležnosti ovog tijela bila je i briga za smještaj vojske tijekom zime, kada su ratne operacije morale čekati do proljeća. Ovo se odnosilo samo na regularne habsburške i carske postrojbe, dok su se pomoćne, poput onih iz Vojne krajine, vraćale svojim domovima preko zime. Michael Hochedlinger, *Austria's Wars of Emergence, 1683-1797* (London, 2003), 118.

iz Turanovca dopreme čamci za pontonski most u blizinu Sopja, uništenog i spaljenog mjesta na Dravi koje je od Sigeta bilo udaljeno 2 (ugarske) milje. Ondje je ostavio jednog graničarskog kapetana i 100 pješaka, jer je položaj mjesta bio dobar, okružen vodenim kanalom i na pola puta između Valpova i Virovitice, pa je zbog komunikacije i prijevoza namirnica vodenim putem prema Osijeku ostavio tu posadu da taj položaj sačuva preko zime.⁵⁰

Iako daljnja prepiska između generala i dvora nije dostupna, iz drugih izvora je poznato kako je već krajem studenog Düneward pristigao u Bratislavu (Pressburg, Požun), gdje se nalazio car Leopold I. i dobar dio austrijskog, hrvatskog i ugarskog plemstva zbog održavanja sabora. U tom su se trenutku, nakon uspješnih vojnih operacija te godine, u kojima je oslobođena gotovo cijela Ugarska i veći dio Slavonije i Hrvatske, osim zasjedanja sabora, održavale svečane ceremonije i prateće procesije tijekom kojih je za kralja Ugarske i Hrvatske okrunjen najmlađi Leopoldov sin, Josip (budući car Josip I.)⁵¹ Budući da je Düneward bio jedan od najzaslužnijih za vojne uspjehe Monarhije, dočekan je s počastima u audijenciju. Nakon toga njegove su pukovnije poslone na zimovanje, a on je, prema vlastitoj želji i zamolbi, otputovao u Šlesku.⁵²

6. Zaključak

Na osnovi dostupnih izvora na francuskom i njemačkom jeziku o ratnim događanjima u Hrvatskoj tijekom ključne 1687. godine može se zaključiti kako je interes onovremene europske javnosti za Hrvatsku i Slavoniju, u kontekstu do tada najintenzivnijeg okršaja između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva, bio prilično velik. Budući da se radilo o rubnim krajevima „civilizirane Europe“, o kojima se do tada znalo vrlo malo u Parizu, Londonu, pa čak i Münchenu, i koji su tada već gotovo dva stoljeća bili pod vlašću „nevjernika“, značajno je porastao broj izvješća o njima u tisku zapad-

⁵⁰ Smičiklas, *Dvjestogodišnjica*, 30.

⁵¹ Krunu je na glavu mladom kralju položio 95-godišnji ostrogonjski nadbiskup i ugarski primas Georg Szechenyi (1592. - 1695.). John P. Spielman, *Leopold I., Zur Macht nicht geboren* (Graz: Verlag Styria, 1977), 128.

⁵² Boethius, *Ruhm-belorberter*, 366. Düneward je zbog svojih zasluga naredne godine imenovan maršalom te je kao zapovjednik konjice sudjelovao u opsadi Beograda. Nakon kraćeg boravka na Rajni, vratio se u Ugarsku te se borio u bitki kod Slankamena 1691. u vojsci markgrofa Ludwiga Badenskog, u kojoj je njegova konjica izvela neke od odlučujućih juriša bitke. Usprkos tomu, Badenski i Düneward uopće se nisu slagali i nedugo nakon bitke došlo je do verbalnog okršaja između njih dvojice, zbog čega je pozvan u Beč da se opravda. Na putu je iznenada umro u Osijeku 31. kolovoza 1691., kad se pripremao na odlazak brodom. Iako je bio u poznim godinama te je najvjerojatnije umro od srčanog udara, sumnjalo se da se otrovao kako bi izbjegao sramotu vojnog suda, koji mu se pripremao u Beču. Thiel, *Johann Heinrich*, 70-71.

noeuropskih zemalja. Iako je evidentno kako urednici tih novina često nisu imali točnu predstavu o stvarnom zemljopisnom položaju Osijeka, Požege ili Vukovara, pa ih i zapisuju u najrazličitijim varijacijama, njihovi dopisnici iz Beča o istima gotovo redovno pišu. Ogledni primjeri za to su navedeni tjednici na francuskom i njemačkom jeziku, koji pružaju brojne zanimljive podatke o našim krajevima čitateljstvu koje je očito zanimala situacija i napredovanje habsburške vojske tih ratnih godina. Prateći ratni put generala Dünewalda tog ljeta i jeseni, preko novina i izvješća koje je general slao u obliku pisama dvoru, doznajemo mnogo ne samo o kretanju vojske, njezinom stanju, sastavu i ciljevima, već i o nama dobro poznatim naseljima i selima kroz koje je ona prolazila prije više od tri stoljeća. Kako se podaci koje donose ti tjednici uglavnom podudaraju s onima koje je dao Dünewald, može se također zaključiti da su njegova pisma došla i do njih te im koristila pri pisanju njihovih članaka, pa je vjerojatno i da dopunjuju ono što od pisama danas nije dostupno ili nije sačuvano. Nažalost, pored skromnog broja pisama koja su sačuvana i dostupna, povratna pisma koja je dvor slao Dünewaldu nisu, i možemo samo nagađati, barem za sada, koliko korisnih informacija bi ona pružila. U svakom slučaju, dostupna građa zaslužuje biti detaljno analizirana i uklopljena u širu sliku onog što nam je poznato o Slavoniji krajem 17. stoljeća, osobito u vihoru razornog i dugog Velikog turskog rata, koji je u brojnim aspektima odredio daljnje tokove njezine povijesti.

Slikovni prilozki

1. Heinrich Johann, graf von Dünnewald (1617. – 1691.) ilustracija iz knjige Everhard Guererus Hoppelius, *Des Franzosischen Cormantins, oder so genannten Europaeischen Geschicht-Romans auf das 1687. Jahr*, Ulm, 1687.

2. Ferdinand Gobert, grof Aspremont-Lynden (1643. – 1708.), gravura.

Berlin, Državna knjižnica u Berlinu. Preußischer Kulturbesitz, Handschriftenabteilung, Hansen, Inventar-Nr. Portr. Slg / Slg Hansen / Kriegsmänner / Bd. 1 / Nr. 2.

3. General Dünewald zauzima Valpovo, 30. rujna 1687. Gravura, detalj.

Nacionalna knjižnica Francuske. DÉFAITES / De l'Armée des Turcs pres / de Mohats en Hongrie, / par l'Armée Imperiale / Com(m)andée par le Prince / Charles de Loraine et / l'Electeur de Baière, / le 12. |e| jour d'Aoust. / 1687. : [estampe]. Bibliothèque nationale de France, RESERVE QB-201 (171)-FT 5, Hennin, 5606

Bibliografija

Objavljeni izvori:

- Smičiklas, Tadija, *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije II: Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)* (Zagreb, 1891)
- La Gazette: Recueil des Novvelles Ordinaires et Extraordinaires* (Paris), 1687.
- Mercurii Relation, oder wochentliche Reichs Ordinari Zeitungen, von unterschiedlichen Orthten [1680/95]* (München), 1687.
- Vogue, Melchior de, ur., *Mémoires du Maréchal de Villars*, Paris, 1884.
- Boethius, Christoph, *Ruhm-belorberter, triumph-leuchtender und glantz-erhöheter Kriegs-Helm*, III (Nürnberg, 1687)
- Anonymous, *Diarium Von der Kayserlichen Haupt-Armee, in Hungarn...*, 1687. (Wien, 1687)
- Theatrum Europaeum* (Frankfurt am Main) XIII (1698)
- Schaffen, Laurentius (ur.), *Continuatio des aufferweckten Christen Ruhms...* (Wien, 1688)

Literatura:

- Stoye, John, *The siege of Vienna* (New York: Pegasus Books, 2006)
- Thiel, Annemarie, *Johann Heinrich Graf von Dünwald* (Wien, 1941)
- Hammer, Joseph, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, VI (Pest, 1830)
- Reinhold, Lorenz, "Dünwald, Heinrich Johann Graf von", u: *Neue Deutsche Biographie*, svezak 4 (München, 1959), 161
- Schurer von Waldheim, Rudolf (ur.), *Kriegs-Chronik Österreich Ungarns*, Mittheilungen des k. k. Kriegs-Archivs, III (Wien, 1887)
- Diersburg, Philipp Röder von, *Des Markgrafen Ludwig Wilhelm von Baden Feldzüge wider die Türken*, I (Karlsruhe, 1839)
- Szita, Laszlo, „Oslobođenje Slavonije i Osijeka od Turaka“, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 1 (1991), 189-202.
- Mažuran, Ive, *Hrvati i Osmansko Carstvo* (Zagreb: Golden marketing, 1998)
- Mažuran, Ive, *Orahovica 1228. – 2008. Srednjovjekovna tvrđava, utvrđeni dvor, trgovište i grad*. Orahovica: Ogranak Matice hrvatske, 2008.
- Mažuran Ive „Virovitica pod Turcima“, *Osječki zbornik* (1958), br. 5: 121-131.
- Lopašić, Radovan, *Dva hrvatska junaka, Marko Mesić i Luka Ibrišimović*, Zagreb: Matice hrvatska, 1884.
- Hochedlinger, Michael, *Austria's Wars of Emergence, 1683-1797*, London, 2003.
- Spielman, John P., *Leopold I. Zur Macht nicht geboren*, Graz: Verlag Styria, 1977.

Summary

MILITARY OPERATIONS OF GENERAL DÜNEWALD IN SLAVONIA IN 1687

After the key Habsburg victory at Nagyharsány in August 1687, General Heinrich von Dünewald received the command of a separate corps (Dünewäldischen Corpo), from the supreme commander, duke Charles of Lorraine, which was largely composed of units of Croats from the Military border, on whose lead he forced river Drava into Slavonia and almost entirely liberated it from the Ottomans. Dünewald and his corps first besieged and captured Voćin on September 14, 1687, and began the siege of Valpovo five days later. Following the stark resistance, the Valpovo fortress surrendered on September 30, after which the general sent Colonel Ladron with cavalry to occupy Osijek, which the Ottomans had left after receiving news of the fall of Valpovo. Count Ivan Drašković and Dünewald solemnly entered Osijek on October 5. The corps continued towards Orahovica, which was easily occupied on October 9, with the fall of Požega following on October 12, after being abandoned by Požega beg who left with his army across the Sava. Not having enough men, resources, or time to conquer the last Ottoman strongholds in Slavonia, Gradiška and Slavon-ski Brod, Dünewald ended his military operations in 1687 by taking care to set up appropriate garrisons in all the newly acquired fortifications and supply them over the winter. In mid-November, he left Slavonia with his army in the hope that the emperor would allow him to go to Silesia to recover his health, and grant his exhausted people comfortable winter quarters in Upper Hungary. General Dünewald's military operations are recorded thanks to letters he sent to the Viennese court in October and November 1687, and in the contemporary press, from which examples of the weekly newspapers in French and German languages are singled out in this paper.

Key words: H. von Dünewald, Osijek, Požega, Orahovica, F. Aspremont, Ilok

Kontakt:

Siniša Đuričić, mag. hist.

Čeminac

e-mail: sdjuricic86@gmail.com